

«Crist Vivent». Kierkegaard i la poesia de tema religiós de Josep Junyent. Tres apunts ràpids

LLIBRES POESIA / 11 FEBRER, 2020

Déu no pensa, crea; no existeix, és etern.

Søren Kierkegaard

1.

Segons informa Jesús Aumatell al seu «Aproximació a la poesia de Josep Junyent i Rafart»,¹ Josep Junyent va obtenir premi als Concursos de poesia de les festes de Sant Roc de Cantonigròs, organitzades per Joan Triadú, els anys 1952 i 1953. El segon cop, segons se'n diu, hi havia enviat els poemes «Dubte entre sang i veu», «Confiança», «Retorn a tu, paisatge adolescent» i «Crist», que conformaven el *Recull de poemes de tema religiós*. Doncs del que voldria parlar, sobretot, és d'aquest darrer poema, «Crist», que en l'*Obra lírica* publicada a Columna el 1995, passa a dir-se «Crist Vivent». Es tracta, segurament, d'un dels poemes més ambiciosos i reeixits dels que tenim publicats de Junyent —potser al costat de «Tu i jo a l'exili»—, i, d'entre els de tema religiós, un dels més importants de mitjan segle xx en català, potser. També em sembla important perquè l'ambició poètica concreta de Junyent en aquest poema és possible en la mesura que és part d'un projecte poètic comú.

Com més o menys se sap, a finals de 1951 es va publicar (i no publicar), ciclostilada, l'antologia *Estudiants de Vic, 1951*. Era una publicació pensada perquè set seminaristes poetes del Seminari de Vic (Josep Maria Riubrogent, Josep Grau, Josep Esteve, Josep Junyent, Segimon Serrallonga, Antoni Pous i Ramon Cotrina) es donessin a conèixer com a poetes en la societat literària de l'època, de la mateixa manera que ho havien fet gent com Albert Manent, Jordi Cots o Joaquim Molas amb les antologies universitàries que es feien des de la Universitat de Barcelona. Amb tot, *Estudiants de Vic, 1951* deixa que s'hi llegeixi —i vol que s'hi llegeixi— alguna cosa més que un aplec de poemes de diversos poetes que tenen en comú una *alma mater*, per dir-ne així; *Estudiants de Vic* surt, també, per desembussar el món de la poesia de tema religiós que imperava aleshores.

Joan Triadú, qui complia el paper, en part i resumint, de guia ideològic del projecte (al costat de Carles Riba, l'encarregat de prologar la publicació amb aquella seva carta a uns joves poetes que és la «Carta a Antoni Pous i Argila»), en una carta a Serrallonga del 15 de novembre de 1950, deia clar que esperava d'aquell grup d'estudiants a capellà: «M'agradaria que a l'ombra del Seminari s'iniciés una profunda renovació de la poesia tradicional dels ambients religiosos (no m'atreveixo a dir de la poesia religiosa)».²

I és que durant els anys 40 i 50 la poesia catalana que en podríem dir pública, com explica Jordi Marrugat, estava dominada per «aquella [poesia] que tenia com a objectiu posar en versos tradicionals la ideologia catòlica», i, alhora, plantejava un sistema literari completament artificial, «en desacord amb la situació literària, social i històrica de l'Europa contemporània —inclosa la Catalunya de preguerra».³ *Estudiants de Vic, 1951*

de la mà de Joan Triadó i, sobretot, de la de Carles Riba, com a model de poesia i de poeta i humanista, doncs, volia ser la mostra que des del Seminari de Vic, i en català, es podia entroncar amb aquella poesia diguem-ne europea, i, a més a més, es podia fer sense deixar de banda la temàtica religiosa.

2.

A *Estudiants de Vic, 1951* el tema religiós és —necessàriament gairebé— el que predomina. Tanmateix, segurament és Josep Junyent qui porta els temes més explícitament religiosos més enllà, i qui més hi insisteix. Llegim, per exemple, «Presència de Déu», que a l'*Obra lírica* passa a ser el «Proemi (primera versió)» de «Crist Vivent». Diu:

Com un xiprer a contraclaror
davant la posta immensa,
s'allargassa el meu viure
present a Déu
com una flama
plena d'ocells
silenciosos.
Ja cantaran els ocells lluitadors
quan les branques reprenguin
la dansa a tots els vents
i les aigües plorin
pels fondals de les obagues tristes.

A partir de la figura del xiprer (com ja se sap: símbol de dol, però també de benvinguda, durabilitat i columna d'unió entre el cel i la terra), el poema sembla que digui: «Ara que Déu m'és presentíssim, però es com pon, que només es mig veu i només s'intueix, no només sóc aquest que es veu ara, sinó que darrere meu —per dins meu— tot jo m'expandeixo i creixo —per l'Amor d'Ell, per la seva força més alta— i en mi tot és calma —els ocells silenciosos—, i no em cal fer res, perquè sé que la fosca d'aquesta ombra, que és molt gran perquè Déu se'm fa molt present —però mai de manera directa—, és, evidentment i necessàriament, bona. Serà després, perquè hi haurà un canvi —que no sabem quin és—, que els ocells es faran molt presents i potser cantaran enyorant el temps d'abans —el de la calma i l'acceptació—, però potser ho faran perquè hi haurà en mi un indici del temps d'abans, també, un recomençament». D'altra banda, podem entendre aquest temps d'abans com aquell moment que hem de mirar de buscar; més que no pas esperar-lo, s'ha de buscar i reconstruir. Acceptar Déu, sí, però també anar-lo buscar. En aquest aspecte, i en alguns altres, com en la noció de l'esqueixament interior que ve de la vida i la fe, Junyent segurament traeix la lectura de Kierkegaard, qui, per via d'*Entre la vida i els llibres*, de Joan Estelrich, també va causar una gran impressió en molts dels seminaristes de Vic, als qui la mera fe per doctrina començava a trontollar. Hem de suposar, però, que l'empremta de Hölderlin, pel simple fet de ser poeta i venir lligat a la figura de Riba i les seves *Versions de Hölderlin*, que circulaven repicades a màquina entre ells, tenia tots els números de ser una influència directa, mentre que Kierkegaard estava destinat a ser una influència de fons i de pensament —però igualment duradora. Tot i que cada membre del grup s'hi va trobar més o menys representat, en el filòsof danès, pel que fa a Junyent, en part perquè el compromís religiós —com a institució i com a forma de vida— va ser molt més acusat i durador que en alguns dels seus companys, segurament va crear una empremta més profunda.

3.

Esquincat entre els homes i el cel,
panteixant d'inefables penons,
rebassant tota forma pensada,
incomplet en la carn i en la sang,
i clamant pel repòs i la 'oia de Déu:
amor i dolor que trasbalsa la roda dels astres
creixent en silencis,
i aplanant 'ardins i murals vers el plor.
(v. 15-22)

Bé, si anem al poema «Crist Vivent», veiem que és poema de 200 versos, que pren per tema principal el Misteri Pasqual (la Passió, Mort, Resurrecció i Ascensió de Crist) —no en va el «Proemi» al text d'*Estudiants de Vic, 1951* està datat la Pasqua de 1948—, i, per tant, i com a article principal del cristianisme, pren la qüestió de la fe, que no deixa de ser la qüestió de la relació entre l'individu i Crist. La virtut principal del poema és que, seguint el que deia abans, Junyent no ho entoma amb l'objectiu de posar en versos certa cosa catòlica, sinó amb una intenció literària molt concreta. És la que ell mateix escriu a Riba en una carta del 17 d'octubre del 52:

Crec —seguint el consell de vostè— que no hi ha altre camí per a fer poesia religiosa que donar-se plenament a viure la religió —que d'altra banda és la veritable obligació de la meua vocació sacerdotal— i després, si se'n segueixen versos, afegir a la bella i difícilíssima empresa de la santificació i del viure els misteris, l'altra no menys difícil de treballar-los amb joia i amb dolor.⁴

La feina del poeta —per Junyent, figura molt propera a la del sacerdot— és, primerament, viure; i després de la vida ve el poema, que ha de servir com a marca de vida cap enfora del poeta, senyal moral del poeta al món; el poeta, doncs, ha de treballar per fer d'allò comú (la llengua, la tradició) alguna cosa també seva que l'ajudi a dir i dir-se (en l'accepció que dir-se vol dir, en certa mesura, tornar a la cosa comuna per dir-*nos*; entesos). La vida del Junyent d'aleshores era el sacerdoti, pel qual encara estava estudiant i cada cop veia més a prop; vivia amb la «joia i el dolor» que la imminent ordenació sacerdotal li causava.

Per concretar-se aquesta experiència —i si pensem en «Crist Vivent»— a part de la literatura bíblica (sobretot les Cartes de Sant Pau, textos importantíssims per al grup de seminaristes de Vic), tenia a prop, com deia, Kierkegaard, i la poesia que li interessava, sobretot el Riba de les *Elegies*.

Com que el temps és breu i la lectura llarga, em centraré en esbossar només alguns temes kierkegaardians que Junyent fa servir —o amb els quals Junyent conflueix, potser hauríem de dir. El primer és el del Crist incognoscible que trobem en els versos que diuen:

No sé res i em destorben els meus pensaments.
Cap imatge t'acosta. Només
per la fe, com un bosc ple d'ocells,
divaguen les ombres d'amor
arraulides en molsa d'anhels.

I sobretot més endavant:

Tu no hi caps dintre aquest atuell vanitós
que és un home pensant, Crist immens.
Ans l'home se't dona sortint-se de si,
nafragant als teus ulls.

Crist, per tot el que té de diví, i per tant, d'Infinit i Etern, no pot ser mai entès, especulativament, per les persones, per tot el que tenen de finit i temporal. Estelrich, llegint Kierkegaard, ho resumia així: «La fe no pot fonamentar-se, doncs, en un saber positiu, no pot ésser plançó del raciocini». Cap raonament, cap paraula no pot comprendre positivament mai res de Crist —i per tant, res que fonamenti racionalment la fe en Crist. Tot allò d'infinit i d'etern que suposa la naturalesa divina només pot ser, en les persones, poc més que un pressentiment. Cal un «salt», dirà Kierkegaard, un salt al buit (que no té gaire res a veure amb el «salt fora de mida» que Vinyoli pren de Joan de la Creu). La fe és un salt que és un esforç constant de l'individu sol davant l'angoixa de la tensió Infinit-finit i Etern-temporal; és impossible, humanament, atènyer aquell «ésse' integrat en la fi» ribià de la elegia XI —però cal constantment dirigir-hi els ulls i el cor, diria aquell. Junyent ho resumeix parafrasejant un altre cop el filòsof danès; diu al vers 196: «Ah! nosaltres vaguem, i Tu ets!», que no deixa de ser aquell «Déu no pensa, crea; no existeix, és etern» kierkegaardia.

Davant la impossibilitat de dir o pensar res positiu de Crist i de Déu, i conscient de la seva naturalesa finita que buscava una impossible naturalesa infinita, a l'home —el poeta, el sacerdot— que és Junyent només li queda el silenci, tants cops invocat en el poema, o el «crit turmentat». Diu:

Sempre en deute amb passat i futur, rossegat
entre esperança i pecats, el meu crit turmentat
enyorós d'impossibles silencis fidels
es dreça, vaixell agençat
ja amb la pau que li arriba del port.
Sols un vogar és el més bell que hi ha en mi
dintre misteris de llum pressentits i estimats.

Més enllà dels misteris de llum, que són els propis de Jesús, en aquest fragment hi ha el poeta i el seu crit, eco del pressentiment i l'angoixa. Si anem al llibre de Kierkegaard *Els lliris dels camps i els ocells del cel*, que Junyent molt segurament va llegir en alguna traducció francesa, o ressenyat en alguna història de la filosofia, trobem que el danès, davant del fragment del discurs de Jesús segons el qual les persones han de prendre per mestres això, els lliris dels camps i els ocells del cel, ens diu que la cosa primera que n'hem d'aprendre és que tant lliris com ocells *callen*. El danès diu:

De fet, el llenguatge poètic és molt diferent del que fa servir la gent en el dia a dia, és gairebé com silenci; però no és silenci. El poeta tampoc no busca el silenci per arribar a callar, sinó tot al contrari, vol parlar, però com parla un poeta. [...] El crit en si no és poesia; de poesia n'és l'eco infinit que el crit porta.

I és a això que Junyent pot respondre:

Jo em trencaré com els arbres del bosc
en un temporal de silencis i oreig,
als teus peus matinals.
Amplitud de carenes al pit!

Callaré en el silenci vespral
viatjant pels velluts tritllejants de campanes i ocells,
la non-non dels estels primicers,
i el ponent em prendrà
gronxolant-me en els lliris de nit.

Junyent, amb Kierkegaard, entén que en el seu guar cap al Crist individual i constant, hi ha la paraula poètica —filla del crit, que és l'angoixa de ser-hi— en la mesura que ell, com a persona, i, per tant, com a deutor d'una cultura, ha de tendir cap a la paraula poètica, que és el lloc on la fressa de la paraula s'acosta més al silenci, estat òptim per a l'espera i la cerca de Crist. També aquí ens tornen els «ocells silenciosos» de la presència de Déu del «Proemi», però també els «ocells lluitadors» que canten després, com

Per les verdes obagues i el plor de les aigües,
rossinyol, Crist vivent, el teu cant.

Som al principi del poema, que reprèn de manera evident el «Proemi». Ara, se'ns diu que en la cerca de Crist, Crist mateix, com un rossinyol, entre les obagues del món, canta perquè se'l pugui seguir. Deia Kierkegaard que «Cristià vol dir tornar-se, imaginativament i realment, contemporani de Crist», i, això, li reprenia Estelrich, vol dir «trobar-se en el cas espaventable d'estar sol davant la Bíblia; tot sol, esguardar-se en el mirall». D'aquí que el Crist sigui vivent, també perquè qui el cerca és viu i l'actualitza sempre, hem d'entendre.

Hi ha molts altres temes que es podrien tractar a partir de la poesia de Junyent, com pot ser l'aparició constant de l'aigua com a element lligat sempre al coneixent i, evidentment, dins el poema, a la renovació i actualització de salvació a partir del baptisme; també les múltiples dependències amb les *Elegies* de Riba i tot d'elements que evocuen un coixí de lectures verdaguerianes, sobretot d'*Idil·lis i cants místics*, a part de les evidents relacions possibles amb textos concrets del grup d'*Estudiants de Vic, 1951*. Es podrien dir moltes coses més i afinar durant hores les que he tot just apuntat, però el temps no ho permet.

Per tant, acabo. Merci.

Aquest text és, fonamentalment, el que vaig llegir en la Vesprada d'homenatge a Josep Junyent que es va celebrar al Temple Romà de Vic el 17 de gener del 2019.

- Aumatell, Jesús. «Aproximació a la poesia de Josep Junyent i Rafart». *Ausa*, núm. 142 (1999), p. 268-296. [🔗](#)
- La carta es troba al Fons Segimon Serrallonga de la Universitat de Vic. [🔗](#)
- Marrugat, Jordi. «Crisi i supervivència de la poesia moderna a Catalunya. Sobre la reconstrucció del sistema poètic català en la cultura pública de les dècades 1940 i 1950». *Els Marges*, núm. 98 (tardor 2012), p. 44-74. [🔗](#)
- Col·lecció Junyent de l'Arxiu-Biblioteca Episcopal de Vic. [🔗](#)

ETIQUETES: [1951](#) [CARLES RIBA](#) [CRISTIANISME](#) [ESTUDIANTS DE VIC](#) [EXISTENCIALISME](#) [JOSEP JUNYENT](#) [KIERKEGAARD](#)

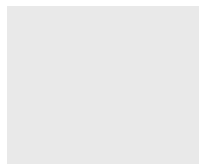
[MANRESA](#) [POESIA CATALANA](#) [POESIA RELIGIOSA](#) [RELIGIÓ](#) [SEMINARI DE VIC](#)

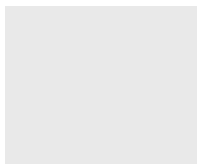
JAUME COLL MARINÉ | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Muntanyola, 1989). És llicenciat en filosofia i ha publicat els llibres de versos *Quanta aigua clara als ulls de la veïna* (Edicions 1984, 2014) i *Un arbre molt alt* (Edicions 62, 2018; Premi Ausiàs March i Premi Cavall Verd - Josep Maria Llompart de l'AELC). També està fent un treball de doctorat sobre Segimon Serrallonga, és membre del consell de redacció de la revista *Reduccions* i és baixista del grup Obeses.

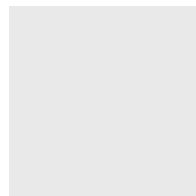
Articles relacionats

FAKE POETRY

La ira d'Aquil·les canta de nou (II)

La ira d'Aquil·les canta de nou

Llibres
Cultura
Nosaltres
Contacte

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Política de privacitat
Copyleft

© LA LECTORA 2018